

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

א פשיטא דר' דאנפשות קאתי. אומר ר"י ור"ז דהאי קרא צבז על הבן מיירי דקמס אב מרחס על הבן ולא יהרגו אם יעמוד נגדו להליל ממונו ולכן לא ניתן להלילו בנפשו אלא כשיודע צבור שלהורגו צא כדמוכה צפרק בן סורר (דף עב: ושם) דמוקי בצרייתא דמניא אס זרחה עליו השמש וכי עליו צבזד זרחה אלא אם צבור לך כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו צבז על הבן וההיא דמניא אס צבור לך שיש לו שלום עמך אל תהרגהו מוקי צבז על האב: **מאימתי** י"ד אסור בעשיית מלאכה. פירש רש"י

אסור בעשיית מלאכה במקום שנהגו ואין נראה לר"י דצפ' מקום שנהגו (דף נה.) מוכח צבזיד דרבי יהודה אית ליה איסורא ולא מנהגא ועוד מני ^ו תנא איסורא ואת אמרת מנהגא ועוד ניחוי היכי נהג? לכן נראה דצבזיד דהאי פליגי וצבזיל כי היכי דפליגי התם צממני' צ"ש וצ"ה: **רבי אלעזר ב"י** אומר משעת האור. למאי דמסקינן אור ממש נקט ר' אלעזר בן יעקב שיעור למילתיה צממלתי היום ור' יהודה נקט הנין החמה משעת הנין החמה. מוקדמין ר' יהודה משעת הנין החמה מכלל דאור דקאמר ר' אלעזר בן יעקב אורתא הוא. ודחינן מאי משעת האור דקאמר ר' אלעזר בן יעקב משעת האור דקאמר ר' אלעזר בן יעקב משעת הנין החמה. ור' יהודה נקט פועלים למלאכה שהוא אחר זרימת השמש ^ז כדאמר בהשוכר את הפועלים (דף פג: ושם) פועל צממניו משלו צבזילתו משל צבז"ב פי' צבזילתו מציתו למלאכה כדכתיב (תהלים קד) תורת השמש יאספון וגו' יא אלא לפעלו ולא הוי ר"א בן יעקב לא כצ"ש ולא כצ"ה דצית שמאי אוקרינן ^ח הלילה וצ"ה ממתינן עד הנין ולמאי דס"ד דאור אורתא כצ"ש ^ט יאמר רבי אלעזר בן יעקב לא נמלקו צ"ש וצ"ה דצבזי הוה: **ה"ב** מצינו יום שמקצתו מות ומקצתו אסור. פי' היכא דליכא סכרה כי הכא וכן חמץ דלקשי ליה מיינה אכל היכא דליכא סכרה כגון ש לא יאכל אדם מן המנחה ולמעלה משום מיאזון וכיולא צו לא מיירי: אס

מדיקאמר וצבזילתו יהי כגבז. והכי קאמר צבז כשעוברי דרכים הולכים עומד רוחא צבז דאס דאס והכי קאמר ונוטל את ממנוס וצבזילתו הוא נעשה כגבז לחתור צבזי ולגבז: **הכי קאמר**. מה שנמנה לך תורה רשות על הצבז צממרת להורגו כדכתיב (שמות כב) אס צממרת ימלא הגבז והוכה ומת אין לו דמיס אס צבור לך הדבר כאור שהוא צא על עסקי נפשות דהיינו כל אדם חוץ מאב על הבן וכיוצא בו שמכיר בו שהוא אוהבו מאב אצל שאר כל אדם אס היה צבז הממון עומד כגבז להליל ממנו ממונו זה עומד עליו והורגו רוחא הוא וניתן רשות לכל הקודם להליל את צבז הממון צבזו של צא צממרת. וצבזילתו אס מספקא לך כלילה כגון שאדם אוהבן שהוא אצרך ורמיוו עליך ואס היית עומד כגבז להליל ממונך אינו הורגך יהי צבזיך כגבז ולא ניתן להורגו וסכי אס מרינן בסנהדרין (דף עב:) דאז על הבן אינו נהרג צממרת: **כוכבי נשפו**. כוכבי לילו: יקו לאור. יאפה ליום: **עפעפי**. זיהור: (גהורא. לדבר המאיר ולא שיהיה שם היום אור ולא קאמר יקו ליום אלא יקו שאיר ואין: **ואומר אך השך יפוני**. ואומר סבור הייתי צבזי כשהייתי נדקך אך צמחך זה אמות והוא יפוני והוא יחשך ממיד עלי לשון נשף ולילה והשך שהייתי שרוי בו נעשה אור צבזי אלא וגבי לילה שייך לממנן יום אלמא הכי קאמר דוד הלילה נעשה לי יום: **אני אמרתי**. מפני חטאי שאף מן העולם הצא אטרד ועכשיו שמח לי על אותו עון אף מן העולם הוה שהייתי שרוי בו בחשך ובמרהפא האיר צבזי שהודיע הקב"ה לשונאי דוד צימי שלמה שמחל לדוד כשצקס להכניס ארון לצית קדשי הקדשים וצבזו שערס זה צבז צמונד קטן (דף עב: ושם): **צודקין**. חמץ: **מדקאמר וצ"ה** שחיסו מכלל דאור אורסא הוא. וצממני דר' יהודה מפרש לקמן בצפיקוקי: **אסור בעשיית מלאכה**. צמקוס שנהגו צו לנהוג איסור דאמרינן לקמן (דף נה.) מקוס שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין משעס האור. אכל קודם לכן אפילו נהגו צבזילת דעתן: **מותר בצבזילת חמץ**. עד שש שעות דללקמן צפרקין (דף יב: ושם): **אורסא הוא**. משחשכיה וסקעה חמה של שלשה עשר: **נימא איסור נפשיה**. היכן מצונו שהיום אסור והלילה מותר: **הכי קאמר** ליה הך איסורא דצבזן היא ולא דאורייתא וצבזילתו לדידי דאמינא משעת עמוד השחר אשכחן צבזילתו

רבינו הגאון

תא שמע בודקין באור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור. מוקדמין ובארבעה עשר שחרית מכלל דאור אורתא הוא ש"מ. וכיון שנתברר כי זה האור שנתנו במשנתו אורתא הוא למה לי לומר עד ת"ש. יש לומר כי לא מוזז המשנה לברך שמענו כי אור אורתא הוא אלא גם יש לנו ללמוד מזה האחרת. מאימתי ארבעה עשר אסור בן יעקב אומר משעת האור ר' יהודה אומר משעת הנין החמה. ש"מ מוקדמין ר' יהודה משעת הנין החמה מכלל דאור דקאמר ר' אלעזר בן יעקב אורתא הוא. ודחינן מאי משעת האור דקאמר ר' אלעזר בן יעקב משעת האור דקאמר ר' אלעזר בן יעקב משעת הנין החמה. ור' יהודה נקט פועלים למלאכה שהוא אחר זרימת השמש ^ז כדאמר בהשוכר את הפועלים (דף פג: ושם) פועל צממניו משלו צבזילתו משל צבז"ב פי' צבזילתו מציתו למלאכה כדכתיב (תהלים קד) תורת השמש יאספון וגו' יא אלא לפעלו ולא הוי ר"א בן יעקב לא כצ"ש ולא כצ"ה דצית שמאי אוקרינן ^ח הלילה וצ"ה ממתינן עד הנין ולמאי דס"ד דאור אורתא כצ"ש ^ט יאמר רבי אלעזר בן יעקב לא נמלקו צ"ש וצ"ה דצבזי הוה: **ה"ב** מצינו יום שמקצתו מות ומקצתו אסור. פי' היכא דליכא סכרה כי הכא וכן חמץ דלקשי ליה מיינה אכל היכא דליכא סכרה כגון ש לא יאכל אדם מן המנחה ולמעלה משום מיאזון וכיולא צו לא מיירי: אס

(א) [תמינה יב: צ"מ פג:]; (ב) [לקמן י: מנחות טו:]; (ג) [אלרבעה]; (ד) מוספתא (א) פ"ג ה"ג, (ה) [צ"ק מב:]; (ו) [דמניא]; (ז) [משעית יב: ע"ש]; (ח) ר"ה כב: (ט) וצממני יב: מוספתא יומא פ"א ה"ג ומנחות (א) פ"ג ה"ג, (ב) [שבת ל:]; (ג) [דף יב:]; (ד) רש"י, (ה) [יום שלשים קרי יום עגורו כלי' ע"י רש"י ר"ה כב:]; (ו) [ר"ה טו:]; (ז) [ע"י מוס' שם ד"ה וכו']; (ח) [לקמן נה:]; (ט) [לקמן טז:]; [לס:]

תורה אור השלם

1. יתבאר בפרקי נשפו יקו לאור ואין אלא יאפה בעפעפי שחר.

2. יאמר אך חשך יפוני ולילה אור בעצמי: החלים קלט יא

מוסף רש"י

ובשעת הביעור. בשעת ששית, אכל מלא ואלך לא יצדוק אפילו לא צק ממונך, דגורין משס דלמא אחי למיכל שמונא אורו צפסא (מנחות טו:). ע"ה מתי אובל ושותה. צבזילתו כשמתענה למח, ככל מעות שהוא אכל משחשך, ואפילו צממני ימך קא מיירי (תננות יב:). שרואה צבזנו לקדשו להודיע שנתקדש (ר"ה ר"ה כב:).

מוסף תוספות

א. פי' בקונטרס דהיינו באדם אחר ולא באב על הבן, ואי מספקא לך, באב על הבן, ולא נהירא דלישנא דאי פשיטא לך משמע שיש פסמים שאינו פשיטא לך והוא דאי לעולם פשיטא לך דאנפשות קאתי כיון דמיירי באור. מוס' ר"ס. ב. הלכך האי לישנא דהכא נמי איכא לאוקמי באב על הבן ולא כפי' הקונטרס. מוס' שאנך. ג. כיון שהוא תלמי בבונה. מוס' ר"ס. ד. שההלכה הוא לצורך בעה"ב ואינו מחויב להשכים כדי שיתחיל למלאכה בעה"ב בזמנה דהיינו הנין החמה אלא ההילוך יהיה משל בעה"ב. מוס' הל"ש צ"מ פג: ה. וא"כ קשה הילכתא אהילכתא והלכה כב"ה, וקיימא לן דמשנת ראבי"ה קב וקיי ויל [ד]. מוס' ר"ס.

צבזי דצבזן דהלילה מותר והיום אסור: דפליגי ציה רצנן. שנתנו חילוק צביעוריס זה לאיסור היכן הורגלו לעשות כן דנימא דהכא נמי כך גורו: **ואם אמרם** לי. ראייה צבזילת דאורייתא שגזירת הכתוב כך היא ואין זו מדה חכמים: **עוון דצבזן**. לצד איסור של תורה שהוא משע שעות ולמעלה דללקמן [ד]. הוסיפו חכמים שמי שעות כדתנן [א]: אוכלין כל ארבע ומוליין כל חמש ושורפין צממלת שש הרי לך צבז דצביהה שמי שעות אסורות והארבע ראשונות לא אסרו: ואידך. ההוא לא דמי להכא דהרחקה צבז דצבזן לדאורייתא משום יום המעונן וצני אדם שאין צבזילת צבזו ויטעו צין שש לצבז אכל צבזוס זה כוליה דצבזן אחר שגורו איסור כל היום גורו: **אין משיאין משואות**. צבזות בראשי הרים היו שלומי צית דין עושין להודיע שהיום קידשו צית דין את החדש: **אלא על החדש שגריה צמונו לקדשו**. ציוס שלשים שגריה לקדש דלילו כשהחדש מעובר ועושין ראש חדש ציוס שלשים וחדש אין מקדשין אותו שכבד קדשו וצמיס ואשמעינן האי תנא דאחמר צבזינן משואות ואמלל לא צבזינן משואות וכשאין רואין משואות יודעין שהחדש מעובר: **לאור עבדו**. ליל שצבז שלשים להודיע שהיום נתקדש. ליל שלשים [ו] [ואחך] קרי אור עבדו. על שם שצו נעשה החדש מעובר כשאין קובצין צו את ראש חדש: **אלמא אור אורסא הוא**. דהא ציוס אין משואות של אור נראין מרחוק: **עומד ומקריב כל הלילה לאורה** עוון קידוש ידים ורגלים: דקסבר רבי לינה פולגת צבזינן ידים ורגלים וטעמא מפרש צבזיס [ז]: **אורה שאני**. היכא דמני אורה לא פליגי רב יהודה דהוא לשון יום: המפלת

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

כל היבא דבי הדרי וכו'. ולכן עקס הכתוב ללמדנו שלעולם יספר אדם בלשון נקיה ואם לא היה עוקס אס כן מהיכא תיתי אפילו היכא דבי הדדי יניחו^א. רבבית בתיב. וא"ת לכתוב נמי ישבת ואומר ר"י דלא מני למיכתב ישבת דכל היכא דכתב ישב בלא וי"ו אתא לרשה כדרשין ולוט ישב בשער סדום אותו היום מיניוהו שופט (בבבא ש"ס פ"ג פ"ג) **אין** מוסקין במהרה. מפרש ה"ר יוסף לטעמא דצזירה דפ"ק

דשבת (ד' ת. וס) לא שייכי בצמיקה דשבת זכרונה נקופה מופסת^ב והיה נמי פעמים שאלס הולך לרמנו ורואה אשכול שזכירה סוחטו ומולפו ע"ג ענבים^ג וצטעט צזירה עדין משקה טופס עליהן דזיתים אינו רגיל לעשות כן שאינו משקה ואינו חשוד כדאמר התם ואינו רואה צקיומה: **שמין פסול**. פירש רבינו חננאל דבר עצודת כוכבים דכתבי (שמות ז) לשמנה צקמיהו ופסול לכהונה כדתב במסכת מנחות (דף קט.) כהנים ששמשו צבית חנוני לא ישמשו במקדש ואין ל"ל לדבר אחר פירוש לע"ז שנאמר אך לא יעלו כהני הצמות אל מזבח ה' **ואנא** אכילנא משופרי שופרי. מכאן אין ראהי שנאמין לכל

הבא לפנינו ואומר ישראל אני דשאי הכא דרוז ישראל היו' ואוליגן צמר רוצא אך יש להציא ראהי מפרק החולץ (דף מה. וס) דאמר ליה זיל גלי או נציב צת מינך וכן ומהוא דאתא לקמיה רבי יהודה ואמר נאמן אתה לפסול את עצמי ואי אתה נאמן לפסול את צני' ואינו משום דמני למימר ישראל אני והא דאמר צהחולץ (דף מו.) מי שצא ואמר גר אני יכול נקבלנו תלמוד לומר אתך צמחוק לך התם מיידי צמחוק לן בצצמיהו שהס נכרים דאי לאו הכי נאמן צמיגו דאי צעי אמר ישראל אני: **מאליה** מי קספו ארץ. אע"ג דגדי אין אלימו קרייה רוב פסקיהו היה טלה או שנתא הגיד לו ורבי יהודה צן צמירא שלא עלה לרגל ט"ל שלא היה לו קרקע או זקן היה שאינו יכול להלך צרגלו דפטור מפסח כמו מראה אי"נ נליגין חו"ל היא דמכוסה צסיפרי צפ"י ראה ועוד צמרגוס ורשלאני (בבבא ש"ס פ"ג) וארץ ואכלה צאריך צעשר צמרגוס והס ונליגין וקטימיה: **חקוקא**. פי' רבינו חננאל מעיר חקוקה היה צספר יהושע (ט): אצא

דרב אידי אמרו ליה זיל ברוק מאי דיניה אתא אשכחיה דנח נפשיה קרעיה ללבושיה ואהדריה לקרעיה לאחוריה וככי ואתי אמרו ליה נח נפשיה אמר להו אנא לא קאמינא^ד ומוציא דבה הוא כסיל יוחגן חקוקאה נפק לקריותא כי אתא אמרו ליה חיותן נעשו יפות אמרו ליה צא ובשר לסוסים ולחמורים דכתיב^ה השעורים והתבן לסוסים ולרכש מאי הוי ליה למומר אשתקד נעשו חיותן יפות אי נמי ערשים נעשו יפות: ומכלל דבריו משמע שהחטים לא נעשו יפות ולא היה רואה להוציא דבר קללה מפיו: **רב**

משום צניו. שהן זכרים כתב לשון רכיבה: **דבי הדדי יניחו**. שאין אורך בלשון צא מן המגונה משמעו בלשון כבוד: **וכל היכא כו'**. והני דלעיל עיקס ללמדך שרריך לחור אחר לשון נקי ובשאר מקומות כתיב לשון מגונה וקצר ללמדך שישנה אדם לתלמידו לשון קצרה לפי שמתקיימת גירסא שלה יותר מן הארוכה: **רבעה יציב**. ואע"ג דמלי למיכתב נמי ישבת חסר מיהו כל חסירות שצמורה לדרוש הן צאין וכלן למדך צמסרון זה שמתפוס לשון קצרה ואפילו הוא מגונה שהרי כאן תפס לשון מגונה וקצר: **גדי עייף**. כגדי עייף. סניוק לשון עייפות ודומה לו גדי וסניוק לא בגמרל דשבת צפרק צמה אשה יולאה (דף סו.) התגבר מולי ואל תהי עייף: **מפני מה צזכרים צטערה**. צכלים טעורים: ואין מוסקין צטערה. צזיתים קא קרי מסיקה ואין רריך למוסקן צטערה כדאמר צמסכת צזיתות צצפת (ד' ת.) דלא חציב מוהל היואל מהן להכשיר שאינו שמן גמור אלא היואל ע"י צבד אצל יין הזב על הענבים מכשירן דניחא ליה ציה: **הגיעני כפול**. מלחס הפנים לחלקי: **שמן צודקין**. פסול כהונה חלל: אין צודקין. לענין יוסקין לישא אשה: **מן המזבח ולמעלה**. אס שמש צמזבח אין רריך לצדוק למעלה הימנו דלס לא היה ראוי לכהונה לא היו מנימין אותו לשמש דתמן צמסכת מדות (פ"ה משנה ד) לשכת הגזית שס היו יושבים צ"ד מסיסי כהונה ולויה כל כהן שנמצא צו פסול כשהיה רואה להתחנן לעבודה לוצב שחורים ויואל: **שמן פסול**. הוא עצמו היה גם רוח ומצוה קשי שמים ואין ראוי לשמש כדקיימא לן [צמנחות] (דף יח.) עצודה המסורה לצני אהרן כהן שאינו מודה צכולן אף צמגונה צצהן אין לו חלק צכהונה: **דארע אנפשיה**. והצריך צדיקה צמחיו וגלה שלא צדקויה יפה צמתלה: **מי קא ספו לך**. כלום נותנין לך מן האליה לאלול אין נותנין לך אלא מן הכמוש צצו ומכחון להטעמות לכשילך עוד ישאל מן האליה צצדי ר' יהודה צן צמירא לא היה להורגו: **ספו לי מאליה**. הלעטונו מן האליה וכצב היה אלאייתה קרייה לגבוה דכתיב צכצב (ויקרא ג) האליה תמימה: **ר' יהודה** צן צמירא ליה שאין אס נותנים לי חלק יפה אלא מן הכמוש ואני נתמי דמיס כמו כן: **מאי דקמן**. מה הדבר הזה שצא לפנינו: **נליגין**. שס עירו. האי עוצדא נקט הכא משום ההוא דלעיל דגרמו שניהם לצדוק אחריהם וההוא נקט משום לשון מגונה: **צדוק מאי דיניו**. צדוק ודע מה נהייתה צו: **אדרי' לקרעיה לאחוריה**. שלא יצינו מהר להדיא ויאל לצס: **חקוקאה**. כינוי השס: **לקיימא**. לכפריס לראות צצמזרות: **שעורין נעשו יפות**. **עדשים נעשו יפות**. מאכל אדם:

אקשינן אטו טמא מי לא כתיב בתורה, ופרקין אלא כל היכא דבי הדדי נתינו משתעי דרך כבוד, אבל במקום שיש צורך לומר לא טהור, שזה שלש אמות היה שם אמות, משתעי דרך קצרה. ואמרין וכל היכא דבי הדדי נתינו משתעי בלשון כבוד הוא אשכחן דכתב קרא רובבת הוא רובבת ויושבת דבי הדדי נתינו ולא משתעי דרך כבוד. ופרקין רובבת כתיב. ואם יש לומר יכתב ישתת וסר וי", לא אשכחן וישבת חסר וי"ו אלא למידרש או לרמוז, לפיכך דבי רובבת בלשון קצרה, שכל וישבת מלא נכתב, כגון וישבת בארץ עין. והיא וישבת תחת תמר. וכשמסתרו אינו מחסור אלא למידרש או לרמוז, אף שאי אילו כתב וישבת על החמור היה צריך לכתוב מלא, לפיכך כתב רובבת בלשון קצרה. כגון מסנין. פירוש כגון שפן מלא בכל אברי כלומר תמלאו בני מעים שלנו מזה ההלכה, שבענו ממינו, כדכתיב בתורה האברים והפדרים שלא נתאלכו מבערב וסוקין אותן בצני המזבח. וי"א גדי שתפס בטיט ומתחבט לצאת משם ואינו יכול. והוא שאמר כדבר אחר (מסכת בראשית [א] משנתו רב בדיה לפי שדבר על עצמו גנאי. ופי' כדבר אחר כמו חזיר. כוצרין בטריה. כלומר נזהרין על ציצית ענבים, ובמסיקה כמסיקה חיותים אין נזהרין כל כך. פירוש הענבים עלולין לקבל טומאה מפני שהמשקה שבהן מצוי להיות שותת בשעתו, מה שאין כן ביותם. כדע"פ שניהן מכשירין. כדתנן שבעה חטין הן הטל ומפסח חיותן והשמן והדם והחלב ודבש דבריים. ושבת לזה שאמר מפני מה אין מוסקין בטריה ולא הוציא טומאה מפיו. והוא שאמר ההוא כהן הגיעני כונב הלטה שהוא שרץ כו'. שמץ פסול. פירוש דבר ע"ז ככתיב (ב) במקדש, ושניהן פסולין לכהונה, כי הכתובים שמשו לע"ז פסולין, כדתנן בסוף מנחות הכהנים שמשו בבת חנוני לא ישמשו במקדש בירושלים ואין צורך לומר לדבר אחר, שנאמר אך לא יעלו כהני הכמות אל מזבח ה', כלומר בבית חנוני פסולין ואם שכן לע"ז צמבם. ואקשינן והתנן במסכת קדרשין אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה ולא מן הדוכן ולמעלה, כלומר כל

- (א) מוליך כג. (ב) [מנן].
 - (ג) קדושין ע"ה. (ד) [נקמן]
 - (ה) כע"י: כמזכרם.
 - (ו) [שם מו. א. ו.] נעי מוס'.
 - (ז) ד"ה צמחוקין.
 - (ח) נעי מ"ש צמשה לנגן
 - (ט) צ"ל מלה ק"פ וסיים
 - (י) בזה"ל סוף דבר דברי מוס'.
 - אלו מתחלתם ועד סופם צריכים אללי תלמוד.
- תורה אור השלם**
1. ודקה היא רבבת על החמור ודקדק בסתר הקור ודקה דוד ואנשי ירדום לקראתה ותפשו אותם. שמואל א כה כ
 2. ויאמר יי אל משה ואהרן ואת חקת הפסח כל בן נקר לא יאכל בו: שמות יב מג
 3. וכי יגור אתך גר ועשה פסח ליי המולד לו כל זכר וקר יקרב לעשתו ודקה בארץ הארץ וכל עזל לא יאכל בו: שמות יב מח
 4. מבכה שגאה שפתי שקר ומוצא דבה הוא כתיב: משלי יח
 5. והשערים יתחבן לנשום וקרובש יבא אל הקוקים אשר יהיה שם איש בגמפוט: מלכים א ה ח
- גלוין הש"ס**
- רש"י ד"ה גברי צמנן. כגדי עיף. עי' צהע"צ רפ"ב דמסכת תמיד:
- מוסף רש"י**
- אין בודקין מן המזבח ולמעלה. התחיל לצדוק צמיהות ומלא שאבי אביה צימש על המזבח. צדוע צמיוסם הוא (קדושין נו.). אליה לגבוה סלקא. אליה שהה קרייה עס האמורין. מה שאין כן צשור וכו'. צממיו (ויקרא ג) חלבו האליה תמימה (לקמן פד).
- מוסף תוספות**
- א. ובשאר מקומות כתב לשון קצרה וצמירא ללמדך שישנה אדם דרך קצרה. מוס' ר"פ. א. אבל רובבת חסר אתא לדריש דשרי להוציא דבר מגונה כדי לקצר. מוס' הא"ש.
 - ג. דא אינו הולך לאיבוד. מוס' ר"פ. ד. לידע אם הגיעו ענביו לבצור. מוס' הא"ש. ה. כלומר בבית חנוני. פסולין היו וכי ע"ז צמבם. מוס' שאק. ו. דרוב עולי רגלים הם ישראלים. מוס' ר"פ. ז. משמע דאם ילך במקום שאין מכירין וישארוהו אשה מיוחסת. מוס' שאק. ח. מלשון מחוקק. מעריס מלאוה.

(6) עיין בערך ערך שחך.

